

Helytörténeti gyűjteményekről

Szobabelső a bajai bunyevác-délszláv tájházban
(Mándics Mihály felvétele)

Falumúzeumok Bács-Kiskun megyében

„A közgyűjtemények rendeltetésének, a nemzeti értékek megóvásának teremti a Honismereti mozgalom társadalmi elismerést, megbecsülést és igen széles tömegbázist. Különösen nagy fontosságot tulajdonítunk az összehangolt közgyűjteményi segítségnek.” Mi is számba vettük megyénkben a megtett út eredményeit és az elkövetkezendő időszak lehetőségeit. Nem valaminek a befejezése tehát, hanem kiindulási pont is. A kibocsátott „Adatlapok”-ra a települések 92⁰/₀-a tisztelte meg a megye Honismereti Albizottságot válaszával. Ezúttal csak a gyűjteményekről szólnunk.

Nyilvántartásunk szerint a megyében társadalmi úton, lelkesedésből létrejött gyűjteményeink száma jelenleg 44. Ebből úgynevezett tájház 13, amelyből 3 nemzetiségi tájház: Baján bunyevác (délszláv), Hartán német, Kiskörösön pedig szlovák nemzetiségű. A többi helytörténeti gyűjtemény is tükrözi a nemzetiségi jelleget ott, ahol vegyes lakosság él. A nyilvántartott magángyűjtemények száma 48. Magánosok kezében is sok értékes tárgyi emlék van, amelyhez életük végig ragaszkodnak és nem adják át a közgyűjteménynek. Persze ezeket is nyilvántartjuk. A „falumúzeumok” fenntartói általában a helyi tanácsok, ritkábban az iskolák. Kúnszentmiklóson például nagyon sokat segít a Kiskunsági Nemzeti Park a hely-

A madarasi iskola
helytörténeti
gyűjteményéből
(Harangi Péter felvétele)

Szobabelső a kiskörösi szlovák tájházban
(Dulai András felvétele)

történeti gyűjtemény működtetésében, fenntartásban. Teljesen új példával állunk szemben Kiskunmajsán, ahol a Jonathán Mgtsz saját épületét ajánlotta fel helytörténeti gyűjtemény létrehozására és vállalta annak fenntartását. Sőt még külön egy tájházat is kialakított. Balotaszálláson a Kossuth Mgtsz egy tanyamúzeumot alakít ki, és fenntartására is vállalkozik. Az iskolamúzeumok szép példájával találkozhatunk Csávoly, Jánoshalma és Madaras községekben. Gazdag ipartörténeti gyűjteménye van Kecskeméten a 623. sz. Vágó Béla Ipari Szakmunkásképző és Szaközépközpontjának. Felsorolását nem vállalhatjuk e rövid írás keretében, hol vannak azok a szép gyűjtemények, amelyek látogatottak is. Nagyon sok helyen — bár nem tematikus alaposan — gyűjtik a mezőgazdasági eszközöket a történelem-szakterem gazdagítására.

A gyűjtemények vezetői között legnagyobb számban a pedagógusokat találjuk meg, de van könyvtáros, múzeológus, történész, népművelő, hivatásos BM-tiszt, postai tisztviselő, tűzoltó tiszt is. 25 helyen krónikaírással is foglalkoznak. Megyei lapunkban kéthetenként jelenik meg a *Honismereti oldal* s emellett időszakonként is közlik, hogy a megyében hova látogathatnak az érdeklődők.

Mándics Mihály

Falumúzeum az Ipoly mentén

Női ködmön
(Lánczos József felvétele)

Palást (Plaštovce) palóc község az Ipoly jobb partján a Korpona-patak mellett. Hagyományörző település, lakói valamikor elsősorban földműveléssel és állattartással foglalkoztak. A századforduló táján a községnek több fogadott pásztor is volt.

A faluban évek óta pezsgő művelődési munka folyik. Ennek fő irányítója a CSEMADOK helyi szervezete. Különösen a hagyományörzés terén végeznek komoly munkát, hiszen folklórcsoport, menyecskekórus és férfi éneklőcsoport működik ma is a faluban; szüreti ünnepségeket, lakodalmas bemutatókat, népviseleti bálakat rendeztek több alkalommal. S ha már a népművészetről esett a szó, hadd mondjuk el, hogy legtöbb figyelmet talán a községben végzett tárgyi néprajzi gyűjtés érdemel.

Az 1960-as években néhány lelkes CSEMADOK-tag — Pásztor József, Kiss István, Gál János, Gyenes István, Oroszlány János, Blaskó István — kezdeményezésére széles körű néprajzi gyűjtés kezdődött Paláston. A munkába szinte az egész lakos-

ság bekapcsolódott, Ennek eredményeként több száz használati tárgy, régi ruhadarab gyűlt össze. Az értékes gyűjteményt 1970-ben a volt Palásty-kastélyban helyezték el. Sajnos, 1975-ben a tárgyakat ki kellett innen költöztetni, s azok csaknem egy évtizedig az iskola öreg melléképületében zsúfolódtak — kitéve az enyészetnek. A még meglévő gyűjteményből 1980-ban e sorok írójának kezdeményezésére az ipoly-sági Honti Közművelődési Klub kiállítást rendezett. Ez a palástiakat további munkára ösztönözte. A helyi tanács, Tasy Zoltán elnökkel az élen, a gyűjtemény rendelkezésére bocsátotta a falu egyik középületét, a volt állatorvosi lakást. Miután ezt szépen helyreállították, három helyiség jutott a gyűjteménynek, egy tanácsterem pedig a CSEMADOK-nak.

Mit is láthat ma az érdeklődő ebben a falumúzeumban? Az első teremben a népi kerámia termékeit állították ki. A cserépedényeket a falu lakói egykor a bakabányái és a gömri fazekasoktól vásárolták. Bakabányáról még az 1930-as, 1940-es években

Egyelőre inkább „befelé” terjeszkedik a múzeum s megfelelő helyiségek híján nem tárgyakat, hanem ismeretanyagot gyűjt. Önéletíró pályázatot hirdettek idős tsz-tagok számára, de magnetofonnal is gyűjtik a visszaemlékezéseket. Hozzákezdtek a helytörténeti fényképanyag alapjainak a lerakásához. Terv és elképzelés van tehát bőven, néha több is, ment amennyit a mecénás termelőszövetkezet erre a célra szánna.

Jó helyre teszi tehát a Jonathán Tsz a kulturális alapnak a helytörténeti gyűjteményre jutó részét. A múzeum máris fontos közművelődési feladatot tölt be. A helybeli — sőt környékbeli — művészeknek lehetőséget ad műveik kiállítására, de egyik-másik bemutatójuk országos érdeklődést is kelt. Ilyen volt például decemberben a *Gy. Szabó Béla*-kiállítás. A neves kolozsvári művészt ugyanis régi szálak fűzik a Kiskunmajsza melletti Szankhoz, egyetemistaként itt kezdett el rajzolni. A település általános iskolásai sűrűn felkeresik a gyűjteményt, hogy szemléltető bemutatóval egészítsék ki történelemóráikat. Hétről hétre idős parasztemberek látogatnak ide a pályázat meghirdetése óta, hogy hozzanak valami tárgyi emléket, vagy magnóra mondják életük egy-egy fontos szakaszát.

A kecskeméti múzeum szakmailag támogatja a majsai gyűjtemény munkatársait, így a múzeum egyre színvonalasabban töltheti be hivatását. Nemcsak azért rendhagyó tehát ez a helytörténeti gyűjtemény, mert egy nem akármilyen termelőszövetkezet tartja fenn, hanem azért is, mert vezetőjének lelkesedése és elkötelezettsége révén, s a falu közművelődésében játszott szerepével messze kiemelkedik az átlagos, sokszor megmerevedett, üvegbúra alá helyezett helyi gyűjtemények sorából.

Halász Péter

Cipézműhely a Helytörténeti Múzeum állandó kiállításán (Paskuj Iván felvétele)

E HELYEN

ÁLLOTT A HÁZ,
AHOL

ROSSUTH LAJOS

1848. OKTÓBER
1-2-ÁN LAKOTT.

AZ 1929-1933-AS GAZDASÁGI VILÁGVÁLSÁG IDEJÉN
ANYOMORBAN ÉLŐ CSONGRÁDI PROLETÁR TÖMEGEK
EGYSEGESEN EMELTEK FEL SZAVUKAT
A TÜRHEMETLEN ÉLETKÖRÜLMÉNYEK MIATT
ITT ÁLLOTT A RÉGI VÁROSHÁZA, AHOL A TŰNETŐK
1931. JANUÁR 30-ÁN MUNKÁIK KENYERÉT KÖVETELTEK.
A JOCSAHFELLEPO SZEGÉNYEKET-RENDŐRÉSCSENDŐR-
ERŐK BEVETÉSÉVEL BRUTÁLISAN SZETVERTÉK
A TŰNETŐ PROLETÁROK EMLÉKÉT
TISZTELTETEL ORZI AZ ÚTOKOR,
CSONGRÁD, 1975. JANUÁR 30.
MSZMP, CSONGRÁD VÁROSI BIZOTTSÁGA
CSONGRÁD VÁROS TANÁCSA

Csongrád város emléktáblái

TESTVERESÉK
KÖT DOLG BEMÁNYG
MINK NEMES
ÉN
NEMTLEN TŰRŐ
EGY HÁZANAK
ÉREI POLGÁRI
TESTVÉREK MUNKÁ
ROSSUTH LAJOSNAK
CSONGRÁD 1948. OKT. 2-
1948. OKT. 2-ÉN

1848

1948
ITT VERTE SZÉT
CSONGRÁD
SZABADSÁGSZERETŐ
NÉPE
1848. JÚLIUS 29-ÉN
A VÁROST MEG-
SARCOLÓ CSÁSZÁRI
CSAPATOT ÉS KI-
SZABADITOTTA
BLÁZSIK MIHÁLY ÉS
SALLAY JÁNOS NEMZETŐRÖKET

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT
CSONGRÁDI SZERVEZETE
1944. NOVEMBER 26-ÁN ALAKULT MEG
A VÁROSHÁZÁN,
DECEMBER 7-ÁN NYITOTTA MEG KAPUJÁT
A CSISZÉGI KÁROLY U. / LENIN U. / 8 SZÁH ALATT
HAJÓ RÖVIDFESZÉN E HÁZBA MŰLTÖZÖTT.
A NEMZETI ÚJJÁSZÜLETÉSERT KÜZDŐ DOLG TÖMEGEK
ELHARCOSAINAK HELYI KÖZPONTJA
ITT BONTAKOZTATTA KI TEVEKÉNYSEGET
A PÁRT POLITIKÁJÁNAK ERVÉNYESÜLÉSEÉRT
CSONGRÁD VÁROS SZOCIALISTA FELVIRÁCOZTATÁSAÉRT,
LAKOSAINAK BOLDOGABB JOVOJÉÉRT,
CSONGRÁD, 1975. APRILIS 4.
MSZMP, CSONGRÁD VÁROSI BIZOTTSÁGA

(Dudás Lajos felvételei
a 23. oldalon levő írásához)

1982/4

HONISMERET

Ára: 6 Ft

Csaroda középkori templomának szentélye a XIV. századi freskóra került a XVII. századi református díszítés (Vadász György felvétele).